

<https://li01.tci-thaijo.org/index.php/pajrnu/index>

บทความวิจัย

แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านโนนรัง อำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น

ณัฐดา แก้วแสนชัย* และ ไกรเลิศ ทวีกุล

สาขาวิชาการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40002

ข้อมูลบทความ

บทคัดย่อ

Article history

รับ: 22 มีนาคม 2566

แก้ไข: 11 พฤษภาคม 2566

ตอบรับการตีพิมพ์: 12 พฤษภาคม 2566

ตีพิมพ์ออนไลน์: 18 พฤษภาคม 2566

คำสำคัญ

แนวทางการส่งเสริมและพัฒนา

วิสาหกิจชุมชน

ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน

ข้าวฮางอก

กระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพบริบทสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านโนนรัง 2) สภาพการผลิตข้าวและการแปรรูปผลิตภัณฑ์และการตลาดผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านโนนรัง 3) แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านโนนรัง โดยใช้แบบวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสมาชิกวิสาหกิจชุมชนศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านโนนรัง จำนวน 30 คน วิธีการเลือกแบบเจาะจง ด้วยการสัมภาษณ์ การจัดประชุมกลุ่มย่อย และการจัดเวทีประชุมเชิงปฏิบัติการด้วยกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม ผลการศึกษา พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านโนนรัง มี 30 คน เป็นหญิง 17 คน และชาย 13 คน อายุเฉลี่ย 57 ปี สมาชิกครัวเรือนเฉลี่ย 5 คน มีพื้นที่ถือครองทำเกษตรกรรม เฉลี่ย 12 ไร่ มีรายได้ครัวเรือน เฉลี่ย 126,667 บาท หนี้สินครัวเรือนเฉลี่ย 88,500 บาท แหล่งเงินทุนส่วนใหญ่ คือ กองทุนหมู่บ้าน ประกอบกิจการแปรรูปข้าวเป็นข้าวฮางอก ผงขมิ้นผงขมิ้นข้าวฮางผสมงาดำ แป้งงาข้าว ไอศกรีมข้าว น้ำจิ้มข้าว โดยได้รับรองมาตรฐานออร์แกนิกสหรัฐอเมริกา และผลิตภัณฑ์ OTOP กลุ่มมีแหล่งเงินทุนจากเงินทุนของตนเอง กู้ยืม และระดมทุนจากสมาชิก มีช่องทางจำหน่ายทั้งออฟไลน์และออนไลน์ แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน มี 3 แนวทาง คือ 1) การจัดทำโครงการชุดบ่อบาดาลพลังงานแสงอาทิตย์เพื่อบรรเทาการขาดแคลนนํ้าเพื่อการเกษตร 2) การจัดทำโครงการสร้างโรงงานแปรรูปข้าวตามมาตรฐาน GMP เพื่อยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ และ 3) การจัดทำโครงการโรงสีข้าวครบวงจรเพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิต

บทนำ

วิสาหกิจชุมชนเป็นแนวทางของภาครัฐที่มีแนวคิดยกระดับขีดความสามารถด้านเศรษฐกิจของประเทศ เพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจและปรับตัวสำหรับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของโลก ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) ด้วยการขับเคลื่อนนโยบายส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มของประชาชนเพื่อสร้างรายได้จากการประกอบการผลิตสินค้าหรือบริการ มุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจระดับชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองในระยะยาวอย่างยั่งยืน โดยให้ประชาชนได้รู้จักการประยุกต์ใช้ทรัพยากรและองค์ความรู้ภูมิปัญญาที่มีในท้องถิ่นตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นับว่าวิสาหกิจชุมชนมีบทบาทเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่จะช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็ง เป็นรากฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศตามลำดับ (Office of the National Economics and Social Development Council, 2017)

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ได้จัดตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 ในปัจจุบันมีวิสาหกิจชุมชน จำนวน 94,679 แห่ง มีผลการประเมินการดำเนินงานศักยภาพวิสาหกิจชุมชนจัดอยู่ใน

เกณฑ์ระดับดี ปานกลาง และต้องปรับปรุง ร้อยละ 29.36, 54.04 และ 16.60 ตามลำดับ ในจำนวนนั้นมีวิสาหกิจชุมชนจังหวัดขอนแก่นอยู่จำนวน 2,465 แห่ง จำแนกตามกลุ่มชนิดผลิตภัณฑ์สินค้า ได้แก่ สินค้าด้านพืช ร้อยละ 32.18 สินค้าด้านปศุสัตว์ ร้อยละ 28.11 ด้านสิ่งทอ ร้อยละ 8.86 และอื่นๆ ร้อยละ 30.85 ทั้งนี้วิสาหกิจชุมชนภายในจังหวัดขอนแก่น มีผลการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนอยู่ในเกณฑ์ระดับดี ปานกลาง และต้องปรับปรุง ร้อยละ 23.89, 43.81 และ 32.29 ตามลำดับ โดยอำเภอมืองขอนแก่นมีการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน ทั้งสิ้นจำนวน 262 แห่ง เป็นวิสาหกิจชุมชนที่ดำเนินกิจการผลิตข้าว จำนวน 38 แห่ง รวมทั้งวิสาหกิจชุมชนศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านโนนรัง เป็นอีกหนึ่งวิสาหกิจชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในรูปแบบของศูนย์ข้าวชุมชนเพื่อให้การประกอบอาชีพของเกษตรกรในชุมชนมีสร้างความเข้มแข็งขึ้น โดยทำการขึ้นทะเบียนวิสาหกิจชุมชนเมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2553 ซึ่งเป็น 1 ใน 5 กลุ่มศูนย์ข้าวชุมชนของจังหวัดขอนแก่น (Khonkaen Rice Seed Center, 2021) มีสมาชิกแรกเริ่มจำนวน 22 คน ได้ดำเนินงานในรูปแบบการผลิตข้าวอินทรีย์ โดยนำผลผลิตมารวมกันขายและการแปรรูปข้าวเป็น ข้าวกล้อง ข้าวฮางอกสပါ จมูกข้าวผสมงาดำ น้ำจิ้มข้าว ไอศกรีมจมูกข้าวและอาหารไก่ แต่ละ

*Corresponding author

E-mail address: natrada.ka@kkumail.com (N. Kaewsanchai)

Online print: 18 May 2023 Copyright © 2023. This is an open access article, production, and hosting by Faculty of Agricultural Technology, Rajabhat Maha Sarakham University. <https://doi.org/10.14456/paj.2023.8>

กิจกรรมของกลุ่มจะไม่ซ้ำซ้อนกับกลุ่มเกษตรกรหรือองค์กรอื่นใดในท้องถิ่น เพื่อแก้ปัญหาการตลาดมีรูปแบบการบริหารงานกลุ่มโดยให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการผลิตและการตลาดร่วมกัน ในปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน 30 คน กลุ่มมีรายได้ในปี 2563 ประมาณ 1.6 ล้านบาท และได้รับการสนับสนุนจากโครงการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ โดยจัดตั้งกลุ่มในชื่อแปลงใหญ่ทั่วไป (ข้าว) บ้านโนนรัง ตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น มีสมาชิกทั้งสิ้น 194 คน พื้นที่เข้าร่วมโครงการ 970 ไร่ มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้เกิดการลดต้นทุนในการผลิต เพิ่มผลผลิตต่อพื้นที่ รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพสินค้าให้ได้มาตรฐานตรงความต้องการของตลาด ด้วยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด (Mueang Khonkaen District Agricultural Office, 2020)

ในปัจจุบันพบว่าวิสาหกิจชุมชนศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านโนนรังยังประสบปัญหาในด้านต่างๆ เช่น ปัญหาการขาดแคลนแหล่งน้ำใช้ทางการเกษตรทำให้มีปริมาณผลผลิตข้าวไม่เพียงพอ ปัญหาการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ตามมาตรฐานการแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร ปัญหาการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่ยังไม่มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม และปัญหาการตลาด (Mueang Khonkaen District Agricultural Office, 2020) ส่งผลต่อการพัฒนาหรือดำเนินกิจการไม่เป็นไป อย่างต่อเนื่องและยังไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งแนวทางการพัฒนาให้มีความเข้มแข็งและอยู่รอดได้อย่างยั่งยืนนั้น วิสาหกิจชุมชนต้องมีการบริหารจัดการกลุ่มด้วยการดำเนินการตามแผนอย่างมีระบบ อีกทั้งกลุ่มต้องมีความพร้อมในการปรับตัวและพัฒนาศักยภาพในทุกด้านอยู่เสมอ รวมทั้งการตระหนักถึงการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ถือเป็นการสร้างความได้เปรียบด้านการค้าให้แก่วิสาหกิจชุมชน (Community Enterprise Promotion Division, 2021)

ดังนั้นงานวิจัยนี้ จึงได้ศึกษาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน บ้านโนนรัง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยทำการศึกษาข้อมูลพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิก วิสาหกิจชุมชน สภาพการผลิตและการแปรรูปและแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านโนนรัง ตลอดจนศึกษาสภาพปัญหาและข้อเสนอแนะเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการผลิตของวิสาหกิจชุมชนให้สามารถยกระดับการพัฒนาขึ้นตามลำดับสู่ความเป็นองค์กรเกษตรกรต้นแบบ (Smart Group) และยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันเชิงการค้าเชื่อมโยงสู่การพัฒนาสินค้าทางการเกษตรที่มีคุณภาพได้มาตรฐานตรงกับความต้องการของตลาด (Smart Product) ต่อไป

อุปกรณ์และวิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยใช้วิธีเก็บข้อมูลจากคณะกรรมการและสมาชิกทุกคนของวิสาหกิจชุมชนศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านโนนรัง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น รวมผู้ให้ข้อมูลจำนวน 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 เครื่องมือ ดังนี้

การเก็บข้อมูลจากสมาชิกของวิสาหกิจชุมชน โดยสัมภาษณ์รายเดียว ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Structured Interview) โดยสมาชิกจำนวน 30 คน เป็นผู้ให้ข้อมูล

การเก็บข้อมูลจากการจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ใช้แบบฟอร์มประเด็นอภิปรายแนวทางการสนทนากลุ่ม โดยผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ประธานและคณะกรรมการของวิสาหกิจชุมชน จำนวน 9 คน

การเก็บข้อมูลแบบกลุ่ม ใช้แบบฟอร์มการจัดเวทีประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) กระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม Appreciation Influence Control (AIC) โดยมีคณะกรรมการและสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเข้าร่วมการ จัดกระบวนการ จำนวน 30 คน

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์รายเดียวและการจัดประชุมกลุ่มย่อย โดยการใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation, SD) พร้อมทั้งนำข้อมูลที่ได้นำมาเรียบเรียงหาความสัมพันธ์และความเชื่อมโยง และนำเสนอข้อมูล ในลักษณะของการพรรณนา

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการจัดเวทีประชุมเชิงปฏิบัติการ ด้วยกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (Appreciation Influence Control; AIC) โดยการนำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่จัดลำดับจากน้ำหนักที่สมาชิกที่เข้าร่วมประชุมได้ร่วมกำหนดและให้คะแนน แล้ววิเคราะห์เนื้อหาและสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย ตลอดจนการจัดทำโครงการตามแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

ผลและวิจารณ์ผลการวิจัย

สภาพบริบททางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านโนนรัง

ข้อมูลพื้นฐานของวิสาหกิจชุมชนศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านโนนรัง ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 109/2 หมู่ที่ 22 อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น รหัสทะเบียนวิสาหกิจชุมชนเลขที่ 4-40-01-08/1-0025 มีสมาชิก จำนวน 30 คน มีการกำหนดระเบียบข้อบังคับ และมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการกลุ่มอย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับ Chanthawongsri (2004) ที่ได้ศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่า บทบาทของการเป็นผู้นำและการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่ม เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน ทั้งนี้วิสาหกิจชุมชนยังมีกิจกรรมให้ความรู้และการศึกษาฐานเพื่อเพิ่มความรู้และทักษะต่างๆ ให้แก่สมาชิกอย่างต่อเนื่อง มีการดำเนินกิจกรรมด้านการผลิตข้าวครบวงจรด้วยการนำเทคโนโลยีในการบริหารจัดการผลิต ด้วยจุดเด่นที่หลากหลายทั้งการผลิตและการแปรรูป จึงทำให้กลุ่มได้รับการส่งเสริมจัดตั้งเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ด้านการผลิต การตลาด การแปรรูปข้าวแบบครบวงจร

ลักษณะพื้นฐานด้านสังคมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านโนนรัง พบว่า มีสมาชิกทั้งหมด 30 คน เพศหญิง ร้อยละ 56.67 เพศชาย ร้อยละ 43.33 ส่วนใหญ่อายุ 50-60 ปี อายุเฉลี่ย 57.00 ปี ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ ร้อยละ 53.33 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 5.00 คน

ลักษณะพื้นฐานด้านเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านโนนรัง พบว่า สมาชิกทั้งหมดทำอาชีพทำนาเป็นหลัก มีพื้นที่ถือครองทำการเกษตรเฉลี่ย 12.05 ไร่ รายได้ต่อครัวเรือนเฉลี่ย 126,666.67 บาท มีภาระหนี้สินเฉลี่ย 88,500.00 บาท และมีสมาชิก ร้อยละ 13.33 ที่ไม่มีภาระหนี้สิน แหล่งเงินทุนจากการกู้ยืมของสมาชิกส่วนใหญ่ ร้อยละ 46.67 มาจากกองทุนหมู่บ้าน (Table 1)

สภาพการผลิตข้าวและการแปรรูปผลิตภัณฑ์และการตลาดผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านโนนรัง

สภาพการผลิตข้าว พบว่า สมาชิกมีประสบการณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเฉลี่ย 10.83 ปี มีพื้นที่ที่ใช้ผลิตเมล็ดพันธุ์เฉลี่ย 5.50 ไร่ สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่ ร้อยละ 46.67 มีสภาพพื้นที่นาเป็นที่ยู่งระหว่างที่ลุ่มและดอน ลักษณะดิน ส่วนใหญ่ ร้อยละ 40.00 มีลักษณะดินร่วนปนทราย ทั้งนี้สมาชิกส่วนใหญ่ ร้อยละ 70.00 ใช้น้ำจากน้ำฝนและบ่อน้ำ มีการไถกลบตอซัง ใช้วิธีการทำนาแบบนาหว่าน มีวิธีการป้องกันกำจัดศัตรูข้าวด้วยวิธีกลและใช้สารอินทรีย์ สมาชิกส่วนใหญ่ไม่ได้ป้องกันกำจัดโรคและแมลง ร้อยละ 36.67 และมีวิธีป้องกันและกำจัดวัชพืชด้วยการใช้วิธีกลควบคู่กับการใช้สารอินทรีย์ ทั้งนี้สมาชิกมีการใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพียงอย่างเดียว การเก็บเกี่ยวส่วนใหญ่ ร้อยละ 86.67 ทำด้วยรถเกี่ยวนาข้าว และการเก็บรักษาส่วนใหญ่ ร้อยละ 76.67 มีพื้นที่เก็บรักษาที่ถูกสุขลักษณะเพื่อรอจำหน่ายที่ถูกต้องตามมาตรฐานข้าวอินทรีย์

ด้านการแปรรูปผลผลิตและผลิตภัณฑ์ พบว่า กลุ่มมีการจัดตั้งศูนย์ข้าวชุมชน เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี ปัจจุบันนอกจากกลุ่ม

จะผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีแล้วยังแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าว เช่น ข้าวฮางอก ผงขมิ้นจุ่มข้าวฮางผสมงาดำ แป้งจุ่มข้าว ไอศกรีมจากข้าว น้ำจุ่มข้าว เป็นต้น สำหรับผลิตภัณฑ์ที่เป็น Product Champion ของกลุ่ม คือ ผลิตภัณฑ์ข้าวฮางอก ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ โดยมีการบริหารจัดการการผลิตตั้งแต่ ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เป็นการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับข้าว (GAP) ทำให้กลุ่มได้รับใบรับรองมาตรฐานออร์แกนิกสหรัฐอเมริกา และได้รับคัดสรรเป็นผลิตภัณฑ์ OTOP ระดับ 4 ดาว อีกทั้งยังได้รับรองมาตรฐานฮาลาลด้วย ทั้งนี้กลุ่มได้มีการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้เข้ากับยุคสมัยตามความต้องการของตลาดที่มีการแข่งขันสูงอีกด้วย

ด้านต้นทุนในการแปรรูปผลผลิต รายได้สุทธิ พบว่า ผลิตภัณฑ์จากการแปรรูปข้าวของกลุ่มที่มีกำไรต่อหน่วยสูงสุด ได้แก่ ผงขมิ้นจุ่มข้าวฮางผสมงาดำและแป้งจุ่มข้าว คิดเป็นร้อยละ 300.00 รองลงมา ได้แก่ น้ำจุ่มข้าวและไอศกรีมจากข้าว คิดเป็นร้อยละ 233.33 และ 185.71 ตามลำดับ ผลิตภัณฑ์ที่มีกำไรต่อหน่วยต่ำที่สุดคือ ข้าวฮางอก คิดเป็นร้อยละ 60.00 (Table 2)

ผลิตภัณฑ์ที่ทำรายได้สูงสุด ได้แก่ ข้าวฮางอก คิดเป็นร้อยละ 36.30 รองลงมา ได้แก่ ผงขมิ้นจุ่มข้าวฮางผสมงาดำ แป้งจุ่มข้าว ไอศกรีมจากข้าว และเมล็ดพันธุ์ข้าว คิดเป็นร้อยละ 27.22, 18.15, 8.03 และ 9.44 ตามลำดับ ผลิตภัณฑ์ที่ทำรายได้ต่ำที่สุดคือ น้ำจุ่มข้าว คิดเป็นร้อยละ 0.42 ทั้งนี้รายได้ของปี 2564 มีรายได้ลดลงเมื่อเทียบกับ ปี 2563 คิดเป็นร้อยละ 89.67 เนื่องจากเป็นผลกระทบจากการเกิดการระบาดของไวรัส COVID-19 ทำให้ผู้บริโภคสั่งซื้อผลิตภัณฑ์ลดลง (Table 3)

Table 1 Social and economic characteristics of community enterprise members of Ban Non Rang Community Rice Seed Production Center

Personal Information	Number (Person) (N=30)	Percentage (%)
1. Sex		
Male	13	43.33
Female	17	56.67
2. Age		
Less than 50 years	3	10.00
50 – 60 years	19	63.33
More than 60 years	8	26.67
Min. 44.00 years Max. 67.00 years Mean 57.00 years S.D. 5.85		
3. Education level		
Primary school	16	53.33
Junior high school	3	10.00
Senior High school	11	36.67
4. Number of family members		
1-3 person	5	16.67
4-6 person	21	70.00
7-9 person	3	10.00
More than 10 people	1	3.33
Min. 3 people Max. 15 people Mean 5.00 people S.D. 2.24		
5. Occupation		
Farmer	30	100.00
6. Agricultural holding area		
Less than 5 rai	5	16.67
5 - 10 rai	13	43.33
11 - 20 rai	8	26.67
More than 21 rai	4	13.33
Min. 2 rai Max. 43 rai Mean 12.05 rai S.D. 9.17		

Personal Information	Number (Person) (N=30)	Percentage (%)
7. Revenue		
Less than 50,000 Bath	3	10.00
50,001 - 100,000 Bath	12	40.00
100,001 - 150,000 Bath	10	33.33
More than 150,001 Bath	5	16.67
Min. 39,000.00 Bath Max. 245,000.00 Bath		
Mean 126,666.67 Bath S.D. 56,761.04		
8. Indebtedness		
No debt	4	13.33
Less than 50,000 Bath	10	33.33
50,001 - 100,000 Bath	8	26.67
100,001 - 150,000 Bath	3	10.00
More than 150,001 Bath	5	16.67
Min. 4,000.00 Bath Max. 400,000.00 Bath		
Mean 102,115.38 Bath S.D. 95,154.75		
S.D. 95142.27		
9. Sources of funds or borrowing sources		
Family	4	13.33
Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives	9	30.00
Agricultural Cooperative	3	10.00
Village fund	14	46.67

Table 2 Processing costs and product income data of community enterprise Ban Non Rang community rice seed product center

Product	Cost (THB/kg.)	Sales Value (THB/kg.)	Profit (THB/kg.)	Profit (%)
1. Hang germinated rice (THB/kg.)	50.00	80.00	30.00	60.00
2. Hang rice germ drinking powder mixed with black sesame (THB/kg.)	150.00	600.00	450.00	300.00
3. Rice germ powder (THB/kg.)	100.00	400.00	300.00	300.00
4. Rice ice cream (THB/bucket)	700.00	2,000.00	1,300.00	185.71
5. Rice germ juice (THB/ bottle)	3.00	10.00	7.00	233.33

Table 3 Net Income of community enterprise Ban Non Rang community rice seed product center in 2021

Product	Net Profit (THB)	Percentage
1. Rice Seed 2,000 kg. (7 THB per kg.)	14,000	8.47
2. Hang rice germinated 2,000 kg. (30 THB per kg.)	60,000	36.30
3. Hang rice germ drinking powder mixed with black sesame 100 kg. (450 THB per kg.)	45,000	27.22
4. Rice germ powder 100 kg. (300 THB per kg.)	30,000	18.15
5. Rice ice cream 12 bucket (1,300 THB per bucket)	15,600	9.44
6. Rice germ juice 100 bottle (7 THB per bottle)	700	0.42
<u>Total</u>	165,300	100

ด้านเงินทุน พบว่า แหล่งที่มาของเงินทุนสำหรับใช้หมุนเวียนในกิจการของวิสาหกิจชุมชน มีมาจาก 3 แหล่ง ได้แก่ 1) เงินทุนมาจากเงินของตนเอง 2) เงินทุนมาจากแหล่งเงินกู้ 3) เงินทุนมาจากการระดมทุนสมาชิก

ด้านการตลาดและช่องทางการจำหน่าย พบว่า การทำการตลาดของวิสาหกิจชุมชนมีช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้า ดังนี้ 1) ที่ทำการกลุ่มของวิสาหกิจชุมชน 2) งานออกร้านในงานนิทรรศการแสดงสินค้า OTOP ที่จัดโดยหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น กรม

ส่งเสริมการเกษตร กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงพาณิชย์ เป็นต้น 3) ร้าน Agro outlet อุทยานเทคโนโลยีการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และ 4) จำหน่ายทางออนไลน์ ได้แก่ Line : 0896773099 และ Facebook Fanpage : ธนาคารเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านโนนรัง

ด้านบทบาทและการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีหน่วยงานภาครัฐหลายหน่วยงานเข้ามาร่วมกันบูรณาการให้วิสาหกิจชุมชนเกิดการพัฒนา และเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อน

ในด้านต่างๆ ได้แก่ ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวขอนแก่น สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองขอนแก่น สำนักงานพัฒนาที่ดินขอนแก่น สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ขอนแก่น สำนักงานพลังงานจังหวัดขอนแก่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) และธนาคารออมสิน ตลอดจนสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในพื้นที่ สอดคล้องกับ Promsaka Na Sakolnakorn & Sungkharat (2013) ได้ศึกษาจากเรื่องแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา ที่ว่าภาครัฐเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

ด้านสภาพปัญหาในการผลิตและการตลาด พบว่า ในมุมมองของคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชน กลุ่มประสบปัญหา มีดังนี้ 1) ปัญหาด้านการแปรรูป คือ มาตรฐานของกระบวนการผลิต เนื่องจากสถานที่ผลิตสินค้าแปรรูปยังไม่ตรงตามมาตรฐานในการขอรับรองมาตรฐานอยู่. และมาตรฐานการผลิตขั้นต้น GMP ซึ่งปัญหานี้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อความน่าเชื่อถือของผลิตภัณฑ์ และการเสียโอกาสทางการค้าในช่องทางการตลาดต่าง ๆ 2) ปัญหาด้านการตลาด คือ ประสบปัญหาการทำตลาดออนไลน์ ซึ่งยังขาดผู้ที่จะดำเนินการอย่างต่อเนื่องด้วยสมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการทำตลาดแบบออนไลน์ ส่งผลให้วิสาหกิจชุมชนเสียโอกาสในการจำหน่ายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ ทั้งนี้ Worrawasunthara (2017) ได้กล่าวถึงการวางบทบาทและการสื่อสารของสินค้าบน Social Media เป็นสิ่งสำคัญมากในการทำตลาดออนไลน์ เนื่องจากการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อการสร้างการรับรู้และการตัดสินใจซื้อสินค้า 3) ปัญหาด้านแหล่งทุน ที่ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนของภาครัฐ และวิสาหกิจชุมชนขาดความรู้และทักษะในการบริหารจัดการต่าง ๆ ภายในกลุ่ม เช่น การบัญชี การเงิน การตลาด การสร้างแผนพัฒนาผลิตภัณฑ์ การเขียนแผนธุรกิจ การจัดการสินค้าและวัตถุดิบ เป็นต้น และ 4) ปัญหาด้านบรรจุภัณฑ์และตราสินค้า คือ รูปแบบของบรรจุภัณฑ์ไม่ได้รับรองมาตรฐาน ซึ่งเป็นปัญหาสืบเนื่องมาจากการขาดเครื่องจักรและโรงงานผลิตที่ยังไม่ได้มาตรฐาน อีกทั้งรูปแบบบรรจุภัณฑ์และตราสินค้า ยังไม่เป็นที่น่าดึงดูดใจผู้บริโภค ซึ่งตรงกับ Tanisro (2010) ที่กล่าวถึงความสำคัญในการใช้วิธีการสื่อสาร ตราสินค้า เพื่อสร้างความคุ้นเคยและความเชื่อมั่นในตราสินค้าให้แก่ผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายได้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย

แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวขอนแก่นบ้านโนนรัง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

จากการจัดเวทีประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) กระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (AIC) เพื่อให้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนได้ร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการวิเคราะห์การจัดการผลิตและการตลาดในอดีต และการจัดการผลิตและการตลาดในปัจจุบัน ตลอดจนความต้องการแนวทางการพัฒนาเพื่อการพึ่งพา

ตนเองของวิสาหกิจชุมชนศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านโนนรังในอนาคต ทำให้ได้ประเด็นของปัญหา ดังนี้ 1) ปัญหาการขาดแคลนแหล่งกักเก็บน้ำเพื่อใช้ทำการเกษตร เนื่องจากภายในหมู่บ้านไม่มีแหล่งน้ำผิวดินที่ใช้เป็นแหล่งน้ำ จึงส่งผลให้ขาดแคลนน้ำในช่วงฝนทิ้งช่วงก่อให้เกิดความเสียหายต่อผลผลิตทางการเกษตร มีแนวทางการแก้ไขปัญหาด้วยการขุดเจาะบ่อบาดาลพร้อมติดตั้งระบบพลังงานแสงอาทิตย์ 2) ปัญหาการสีข้าวที่ยังมีประสิทธิภาพต่ำและกำลังการผลิตของเครื่องสีข้าวที่มีอยู่ยังไม่เพียงพอ ทำให้การสีข้าวเปลือกเพื่อนำไปขายและแปรรูปต่อไปนั้นเกิดความล่าช้า โดยแนวทางในการแก้ไขปัญหาด้วยการสร้างโรงสีข้าวแบบครบวงจรตั้งแต่กระบวนการเข้าสีข้าว จนถึงการบรรจุผลิตภัณฑ์ 3) ปัญหาการแปรรูปข้าว ที่ยังขาดสถานที่ทำการผลิตและเครื่องมือเครื่องจักรที่ตรงตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์อาหาร แนวทางการแก้ไขปัญหาด้วยการสร้างโรงงานแปรรูปข้าวตามมาตรฐาน GMP 4) ปัญหาไร่นาเสียหายจากภาวะแล้งขาดแคลนน้ำในพื้นที่ทำการเกษตรและขาดแคลนแหล่งอาหาร แนวทางการแก้ไขปัญหาด้วยการจัดให้มีโครงการบริหารจัดการพื้นที่ทำไร่นาสวนผสม เพื่อให้มีแหล่งอาหาร และมีรายได้ ลดรายจ่ายเพิ่มรายได้หมุนเวียนตลอดปี 5) ปัญหาด้านการตลาด สมาชิกยังขาดความรู้ทักษะในการบริหารจัดการในการจัดจำหน่าย แนวทางการแก้ไขปัญหาด้วยการพัฒนาความรู้และทักษะการบริหารจัดการด้านการตลาด 6) ปัญหาการทำเกษตรที่ยังมีการใช้สารเคมีอยู่ แนวทางการแก้ไขปัญหาด้วยการจัดให้มีโครงการทำเกษตรอินทรีย์แบบร้อยละ 100 7) ปัญหาขาดแคลนงบประมาณในการลงทุน แนวทางการแก้ไขปัญหาด้วยการจัดทำโครงการหาแหล่งงบประมาณสนับสนุนจากภายนอก 8) ปัญหาการปลูกพืชเชิงเดี่ยวมีความเสี่ยงสูง เมื่อต้องประสบปัญหาภัยธรรมชาติหรือศัตรูพืช ทำให้ต้องแบกรับความเสี่ยงหากผลผลิตเกิดความเสียหาย การขาดแคลนอาหารและความเสี่ยงด้านราคาผลผลิตที่ตกต่ำ แนวทางการแก้ไขปัญหาด้วยการจัดให้มีโครงการปลูกผักปลอดภัย 9) ปัญหาขาดแคลนรถขนส่ง ทำให้ไม่สะดวกในการขนส่งสินค้าและปัจจัยการผลิต ส่งผลต่อการดำเนินการที่ล่าช้าและการควบคุมต้นทุนการผลิตได้ยาก แนวทางการแก้ไขปัญหาด้วยการจัดให้มีโครงการซื้อรถขนส่งเพื่อใช้ภายในกลุ่ม และ 10) ปัญหาบรรจุภัณฑ์ที่ยังไม่ตรงตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์อาหาร แนวทางการแก้ไขด้วยการจัดให้มีโครงการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้ตรงตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์อาหาร และมีประเด็นความต้องการ ดังนี้ 1) สมาชิกมีความต้องการบ่อเลี้ยงปลา เพื่อเป็นแหล่งอาหารและเป็นแหล่งน้ำผิวดินไว้ใช้ในยามขาดแคลนน้ำ แนวทางการแก้ไขปัญหาด้วยการจัดให้มีโครงการเลี้ยงปลา 2) สมาชิกต้องการเลี้ยงโคเนื้อเพื่อเป็นแหล่งอาหารและเป็นอีกหนึ่งอาชีพที่เป็นทางเลือกในการสร้างรายได้ แนวทางการแก้ไขด้วยการจัดให้มีโครงการเลี้ยงโคเนื้อ หลังจากที่ได้ระบุปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาลแล้ว ให้สมาชิกลงคะแนนตามที่ตนเองคิดว่ามีค่าจำเป็นและเร่งด่วนที่สุด (Table 4)

Table 4 Ranking of projects whose members have an urgent need

Project	Score	Ranking
1. Solar energy well drilling project	124	1
2. Complete rice mill project	37	4
3. Project to build a rice processing factory according to GMP standards	71	2
4. Mixed farming project	51	3
5. Marketing knowledge development project	9	9
6. 100 % Organic farming project	29	6
7. Projects to provide funding sources for support	30	5
8. Safe vegetable planting project	0	-
9. fish farming project	0	-
10. Beef farming project	23	7
11. Transport vehicle procurement project	20	8
12. Packaging design and development project	9	9

เมื่อได้โครงการที่ต้องการพัฒนาเร่งด่วน 3 โครงการแล้ว จึงทำการเขียนโครงการเพื่อเป็นแนวทางการทางการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านโนนรัง จำแนกได้เป็นกิจกรรมได้ 2 ด้าน จำนวน 3 โครงการ ดังนี้

1) ด้านการผลิต คือ โครงการชุดบ่อบาดาลพลังงานแสงอาทิตย์ ซึ่งเป็นโครงการที่สมาชิกส่วนใหญ่ให้ความสำคัญและความจำเป็นเร่งด่วนอันดับที่หนึ่ง เพื่อบรรเทาการขาดแคลนน้ำสำหรับการเกษตร ในภาวะฝนทิ้งช่วง ทำให้สมาชิก มีน้ำใช้เพื่อการเกษตรได้ตลอดทั้งปี รวมถึงลดภาระต้นทุนด้านน้ำประปาและไฟฟ้า

2) ด้านการแปรรูปผลผลิต

2.1) โครงการสร้างโรงงานแปรรูปข้าวตามมาตรฐาน GMP เพื่อเพิ่มความสามารถด้านการผลิตและยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ และเป็นการเพิ่มศักยภาพด้านการแข่งขันให้แก่วิสาหกิจชุมชน ผ่านกระบวนการผลิตที่มีคุณภาพและการควบคุมคุณภาพสินค้าที่ได้มาตรฐาน

2.2) โครงการโรงสีข้าวครบวงจร เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนสามารถทำการสีข้าวได้อย่างมีคุณภาพ ถึงแม้ว่าจะเป็นโครงการพัฒนาที่สมาชิกลงคะแนนให้เป็นลำดับที่ 4 แต่เป็นโครงการที่เป็นแนวทางการพัฒนาของวิสาหกิจชุมชนที่เกี่ยวกับข้าว ซึ่งการเพิ่มศักยภาพการผลิตข้าวของชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

โดยทั้ง 3 โครงการ มีแนวทางการดำเนินโครงการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยการกำหนดคณะกรรมการผู้รับผิดชอบโครงการของวิสาหกิจชุมชนศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านโนนรัง ร่วมกับการขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง

สรุปผลการวิจัย

วิสาหกิจชุมชนศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านโนนรัง มีสมาชิกทั้งหมด 30 คน อายุเฉลี่ย 57.00 ปี ประกอบอาชีพทำนาเป็นหลัก รายได้ต่อครัวเรือนเฉลี่ย 126,666.67 บาท มีภาระหนี้สินเฉลี่ย 88,500.00 บาท มีประสบการณ์ ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเฉลี่ย 10.83 ปี มีพื้นที่ที่ใช้ผลิตเมล็ดพันธุ์เฉลี่ย 5.50 ไร่ สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ยู่งระหว่างที่ลุ่มและดอน มีลักษณะดินร่วนปนทราย ทำการเกษตรโดยอาศัยน้ำฝนและบ่อน้ำ วิสาหกิจชุมชนมีการแปรรูปผลผลิตข้าวเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ มีผลิตภัณฑ์ที่ทำรายได้สูงที่สุดได้แก่ ข้าวฮางอก ผงขมิ้นผงข้าวฮางผสมงาดำ แป้งงอกข้าวโอ๊ตกรีนจากข้าว และเมล็ดพันธุ์ข้าว ตามลำดับ โดยมีแหล่งที่มาของ

เงินทุนสำหรับใช้หมุนเวียนในกิจการ มีช่องทางการจำหน่ายทั้งทางออนไลน์และออฟไลน์ และได้รับในการพัฒนาจากการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ประสบปัญหาการขาดแคลนแหล่งน้ำใช้ในภาคการเกษตร เนื่องจากภายในหมู่บ้านไม่มีแหล่งน้ำผิวดิน ปัญหาการแปรรูปข้าวที่ยังขาดสถานที่และเครื่องมือเครื่องจักรในการผลิตที่ตรงตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์อาหาร อีกทั้งปัญหาในการสีข้าวที่ยังมีประสิทธิภาพต่ำและกำลังการผลิตของเครื่องสีข้าวที่มีอยู่ยังไม่เพียงพอ จึงมีแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนโดยการจัดทำโครงการชุดบ่อบาดาลพลังงานแสงอาทิตย์ เพื่อบรรเทาการขาดแคลนน้ำสำหรับการเกษตร ในภาวะฝนทิ้งช่วง การจัดทำโครงการสร้างโรงงานแปรรูปข้าวตามมาตรฐาน GMP เพื่อเพิ่มความสามารถด้านการผลิตและยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ และจัดทำโครงการโรงสีข้าวครบวงจร เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนสามารถทำการสีข้าวได้อย่างมีคุณภาพ เพิ่มศักยภาพด้านการแข่งขันให้แก่วิสาหกิจชุมชน ทั้งนี้โครงการจะสำเร็จลุล่วงได้วิสาหกิจชุมชนควรมีการกำหนดหน้าที่ผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจนและมีการควบคุมการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ ตลอดจนได้รับการสนับสนุนจากการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องในแต่ละโครงการ

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้สำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์ได้ด้วยความอนุเคราะห์จากสมาชิกวิสาหกิจชุมชนศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านโนนรัง อำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น อาจารย์ที่ปรึกษาและคณาจารย์สาขาวิชาการส่งเสริมและพัฒนา การเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่ให้คำแนะนำและให้การสนับสนุนในด้านต่างๆ รวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ทำให้การศึกษาค้นคว้าสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี จึงใคร่ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

References

- Chanthawongsri, W. (2004). *Factors Affecting the Success of Small and Micro Community Enterprise in Kuntarawichai District, Maha Sarakham Province*. Khonkaen: Khonkaen University. (in Thai)
- Community Enterprise Promotion Division. (2021). *Strategy to promote community enterprises*. Accessed July

- 29, 2021. Retrieved from http://www.sceb.doae.go.th/Documents/Strategy_sceb.pdf. (in Thai)
- Khonkaen Rice Seed Center. (2021). *Register a list of community rice centers*. Accessed Jan 10, 2022. Retrieved from <https://drive.google.com/file/d/1hJ7cj3HRnJmmyw60Ep6wfbrFfn-yVrL/view>. (in Thai)
- Mueang Khonkaen District Agricultural Office. (2020). *Mueang Khonkaen District agricultural extension and development plan in 2019*. Khonkaen: Mueang Khonkaen District Agricultural Officer. (in Thai)
- Office of the National Economics and Social Development Council. (2017). *The 12th national economic and social development plan*. Accessed May 21, 2021. Retrieved from <https://www.nesdc.go.th/download/plan12.pdf>. (in Thai)
- Promsaka Na Sakolnakorn, T. & Sungkharat, U. (2013). *Development guidelines for small and micro community enterprises in Songkhla Lake Basin*. Songkhla: Prince of Songkhla University. (in Thai)
- Tanisro, S. (2010). *Study problems and formulate business strategies and marketing strategies to increase business efficiency in the bagged rice business. A case study of rice packed in MBK bags of Pathum rice mill and granary public company limited*. Bangkok. University of the Thai Chamber of Commerce. (in Thai)
- Worrawasunthara, J. (2017). *Digital marketing communication base on consumer journey that Impact to consumer's purchasing through E-commerce Website*. Bangkok. Bangkok University. (in Thai).

Research article

Guidelines for Extension and Development of Community Enterprise Ban Non Rang Community Rice Seed Production Center, Mueang District, Khon Kaen Province

Natrada Kaewsaenchai* and Krailert Taweekul

Department of Agricultural Extension and Development, Faculty of Agriculture, Khon Kaen University, Khon Kaen 40002, Thailand

ARTICLE INFO**Article history**

Received: 22 March 2023

Revised: 11 May 2023

Accepted: 12 May 2023

Online published: 18 May 2023

Keyword

Extension and development guideline

Community enterprise

Community Rice Seed Center

Hang germinated rice

Appreciation Influence Control (AIC)

ABSTRACT

The objectives of this study were to study 1) The social and economic context of community enterprise members at Ban Non Rang Community Rice Seed Production Center; 2) The conditions of rice production, product processing and product marketing of Ban Non Rang community rice seed production center community enterprise. 3) The guidelines for extension and development of Ban Non Rang Rice Seed Production Center. A Qualitative Research method was used to collect data from 30 community enterprise members of Ban Non Rang Community Rice Seed Production Center by interviews, a focus group, and a workshop forum with a participatory planning process. The results of the study showed that community enterprise members at Ban Non Rang Rice Seed Center, it was that a total of 30 members, 17 females and 13 males, with an average age of 57 years, 5 average household members, and 12 Rai average agricultural holdings. The average household income was 126,667 baht, and the average household debt was 88,500 baht. The source of funds is the village fund. The operation of the production of germinated rice Hang rice germ drinking powder mixed with black sesame, rice germ powder, rice ice cream, rice germ juice, which was certified by the organic standards in the United States and OTOP products. The Group's sources of funding are funds, loans and member funding. In terms of marketing, there are both offline and online distribution channels. The guidelines for extension and development of Ban Non Rang community enterprise, it was found that there were 3 aspects: 1) a project to dig a solar-powered artesian well to alleviate water scarcity in the agricultural sector; 2) a project to build a rice processing plant according to GMP standards to raise product standards; and 3) a complete rice mill project to increase production potential.

*Corresponding author

E-mail address: natrada.ka@kkumail.com (N. Kaewsaenchai)

Online print: 18 May 2023 Copyright © 2023. This is an open access article, production, and hosting by Faculty of Agricultural Technology, Rajabhat Maha Sarakham University. <https://doi.org/10.14456/paj.2023.8>